

nictwo Apostolstwa Modlitwy. Bogactwo materiału zasługujące nie na jeden szkic, lecz na szereg opracowań monograficznych.

Ks. Andrzej Bober SJ, patrolog z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, opracował „Małą antologię patrystyczną o św. Józefie” (s. 393—429): 1. św. Józef w tajemnicach Jezusa, 2. małżeństwo św. Józefa, 3. świętość św. Józefa, 4. misja św. Józefa, 5. zawód św. Józefa, 6. św. Józef w legendzie i apokryfach, 7. błędne opinie o św. Józefie. Antologię poprzedza przedmowa, a kończy lista autorów tłumaczonych, zawierająca podstawowe dane bio- i bibliograficzne. Autor zasłużony dla przyswajania polskiej myśli teologicznej i dorobku Ojców Kościoła stanął i tym razem na wysokości zadania.

Ks. Jan Ożóg SJ zestawił Dokumenty Kościoła (s. 431—462): Piusa IX, Leona XIII, Benedykta XV, Piusa XII, Jana XXIII, arcybiskupa Józefa Bilczewskiego i biskupa Karola Wojtyły, obecnego Papieża Jana Pawła II.

W sumie tom przynosi dużą ilość zróżnicowanego tematycznie i co do wartości materiału biograficznego, teologicznego i kultowego, z którego jawi się św. Józef, całym sobą wskazując swą Przeczystą Oblubienicę Maryję, a wraz z nią, Bogarodzicą Dziewicą, jako Ojciec Dziewiczy, wskazuje Syna Bożego Wcielonego, Jezusa Chrystusa.

Olsztyn

BP JULIAN WOJTKOWSKI

RENE LAURENTIN, *Qu'est-ce que l'Eucharistie?* Jésus Christ présent. Pour préparer le Congrès eucharistique, Oeuvre de la Grotte. Cahiers du renouveau. Desclée de Brouwer 1981, ss. 96.

Ta niewielka książeczka stanowi, można powiedzieć, krótki katechizm przedstawiający jasno naukę Kościoła na temat Eucharystii, ze szczególnym uwzględnieniem rzeczywistej obecności Jezusa Chrystusa w Najświętszym Sakramencie. Zamiarem autora było niewątpliwie ożywić wiarę tych, którzy, jak wykazała ankieta opublikowana w *Le Pèlerin* w kwietniu 1981 r., uważają Eucharystię za symboliczny posiłek wyrażający wspólnotę z Chrystusem. Na 85% Francuzów ochrzczonych w Kościele Katolickim, 61% widzi w Eucharystii tylko symbol Chrystusa a zaledwie 27% ankietowanych wierzy w rzeczywistą Jego obecność.

„Eucharystia nie jest jedynie symbolem (...), miejscem spotkania, dialogu, przyjaźni. Oczywiście to wszystko w niej można odnaleźć — pisze ks. Laurentin. Ten bowiem, który powiedział: *To jest Ciało moje* nie jest człowiekiem (...) lecz jest Synem Bożym, który stał się człowiekiem” (s. 33). Tajemnicę daru Bożej miłości autor rozpatruje na trzech płaszczyznach, a więc najpierw omawia Eucharystię jako znak w kontekście symboliki posiłku, pokarmu, zapowiedzi mesjanistycznych w Starym Testamencie (rozdział 1), następnie rzeczywistość, kryjącą się w znaku Eucharystii, a więc totalną obecność „Jezusa Chrystusa Człowieka i Boga, Ciała i Krwi Zmartwychwstałego Jezusa, duszy i Osoby Chrystusa, Boskiej Osoby, a z Nim nierozdzielnie istniejących Osób Ojca i Ducha Świętego. W Eucharystii dalej zbiega się przeszłość, teraźniejszość i wieczność, w „dziś” Osoby Chrystusa. Ona też urzeczywistnia jedyną ofiarę Chrystusa dokonaną raz na zawsze na krzyżu dla wszystkich. Wreszcie Chrystus obecny w Eucharystii jest związany ze Swym Ciałem Mistycznym — Kościołem (rozdział 2). Rozdział 3 poświęca autor „realizacji” Eucharystii w człowieku.

Autor ukazuje m. in. na przykładzie życia i działalności siostry Marii Teresy z Kalkuty, jak Eucharystia prowadzi do miłości bliźniego, do służby Chrystusowi w drugim człowieku. Łamanie się Chlebem Eucha-

rystycznym zobowiązuje do dzielenia się chlebem z głodnymi. Przedłużeniem Eucharystii jest miłość, która nie sprowadza się jedynie do zaangażowania w służbę sprawiedliwości społecznej w teraźniejszości, ale jej celem jest ostateczne zwycięstwo dobra i życie wieczne w Bogu, który jest Miłością (1 J 4, 8).

W aneksie autor podaje m. in. zestaw biblijnych tekstów ustanowienia Eucharystii z krótkim komentarzem, rozważanie poświęcone Maryi i Eucharystii, tekst z Ewangelii Łukasza o Uczniach z Emaus, fragment listu św. Ignacego Antiocheńskiego do Rzymian, omawia miejsce Eucharystii w Lourdes i w życiu św. Bernardetty, a także porusza niektóre zagadnienia ekumeniczne, punkty zbieżne i trudności aktualne w pojmowaniu Eucharystii i w końcu przedstawia krótko sens ostatniego Kongresu Eucharystycznego. Znajduje się tam chronologia ważniejszych dokumentów Kościoła dotyczących Eucharystii od jej ustanowienia poprzez orzeczenia synodów, papieży, soborów aż po czasy współczesne oraz słownik podstawowych terminów związanych z Liturgią Eucharystyczną, a także bibliografia najnowszych pozycji dotyczących Eucharystii opublikowanych w związku z Kongresem Eucharystycznym w Lourdes.

Kraków

KS. STEFAN KOPEREK CR

L'Eucharistie pain nouveau pour un monde rompu (dzieło zbiorowe), Communio, Fayard 1981, ss. 240.

W założeniach ostatniego Kongresu Eucharystycznego było bardzo wyraźnie zawarte wezwanie Ojca świętego skierowane do teologów i duszpasterzy; aby oni ukazali w całym świetle nauk Kościoła o Eucharystii. Dzieło to, stanowiące zbiór artykułów, które ukazywały się w ostatnich latach na łamach międzynarodowego przeglądu *Communio*, stanowi właśnie odpowiedź na ów apel Jana Pawła II. Autorzy zdając sobie sprawę z różnych „modnych” interpretacji Eucharystii, pragną z całą odwagą wyrazić autentyczną teologię „Nieocenionego Daru” (s. 7), „teologia Eucharystii stanowi bowiem prawdziwą weryfikację teologii Kościoła”, pisze rektor Katolickiego Instytutu w Paryżu, ks. bp Pierre Eyt (ur. 1934), we wprowadzeniu do omawianej książki.

Publikacja ta ma wyraźnie podwójny charakter — teologiczny i pastoralny. Pierwsza grupa artykułów, dzieląca się na dwie części, ukazuje Eucharystię w świetle teologii biblijnej i chrystologii. Louis Bouyer (ur. 1913), znany liturgista, ukazuje genezę Eucharystii w kontekście Starego Testamentu, dając tytuł swej pracy: *Od liturgii żydowskiej do liturgii chrześcijańskiej*. Analizę historycznej ewolucji liturgii eucharystycznej kontynuuje w następnej pozycji pt. *Od Wieczerzy Jezusa do sakramentu Kościoła*, ks. kard. Joseph Ratzinger (ur. 1927). Następną serię rozpraw poświęconych Eucharystii rozważanej w świetle chrystologii otwiera Olegario Gonzalez de Cardedal (ur. 1934), profesor dogmatyki na uniwersytecie w Salamance. Przedstawia on współczesne chrystologie w obliczu zadań liturgii. Giuseppe Colombo (ur. 1923), prof. dogmatyki w Mediolanie, omawiając zakres chrystologii Eucharystii wyjaśnia, jak udział wiernych w Eucharystii winien wprowadzać ich w ducha oddania się Syna Ojcu Przedwiecznemu w ofierze Krzyża. Problem realnej obecności Chrystusa w Eucharystii prezentuje wykładowca historii filozofii na Sorbonie, Jean-Luc Marion (ur. 1946), analizując szeroko pojęcie „obecności”, ukazuje, że „Obecny jest Darem”, którego prawdziwie „zrozumieć”, to znaczy przyjąć w modlitwie i religijnej kontemplacji.